ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO priedas

Nr. 350

SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

ŽALGIRIS

Europa įsileido Trojos arklį

Senąjį žemyną krečiančią pabėgėlių krizę atidžiai stebintis ir analizuojantis žinomas uostamiesčio visuomenininkas Dionyzas Varkalis neabejoja, kad jei Europos Sąjunga akylai nesaugos savo išorinių sienų - pati pasirašys sau mirtiną nuosprendį.

Darius ČIUŽAUSKAS
„Respublikos“ žurnalistas

Eimanto Chachlovo nuotr.

▶ Dionyzas Varkalis tikina, kad jei Europa laikys plačiai atvėrusi duris visiems be išimties pabėgėliams, netrukus europiečiai savo namuose taps ne šeimininkais, o tik svečiais

Jūreivio, menininko, Sąjūdžio dalyvio, Kalvystės muziejaus įkūrėjo ir puoselėtojo D.Varkalio pajūryje pristatinėti nereikia. Ne tik klaipėdiečiai puikiai pažįsta aktyvų, savo nuomonę turintį ir nebijantį viešai ją išsakyti visuomenininką. Seni jūrų vilkai iki šiol pasakoja, kad jo restauruotų laivų mechanizmai veikė tiksliai it šveicariški laikrodžiai. Todėl nenuostabu, jog D.Varkalis negali pro pirštus žiūrėti, kas darosi jo taip mylimoje Lietuvoje ir visoje Europos Sąjungoje, kurią krečia neregėta pabėgėlių krizė.

- Šiuo metu pabėgėliai yra tapę kone didžiausiu Europos Sąjungos galvos skausmu. Kuo europiečiams gresia jų nesulaikomas srautas? - *paklausėme Dionyzo VARKALIO.*

- Keista, kad niekas iki šiol garsiai neįvardijo tikrosios pabėgėlių krizės priežasties. O ji labai konkreti - sugriauti ES. Tai hibridinis karas. Islamas Europą užkariauja be šūvio. Pabėgėliai tai sėkmingai daro. Jie ją jau skaldo. Ar gali būti didesnis absurdas nei visam pasauliui atvira Šengeno erdvė. Jei ES nori išlikti, privalo saugoti savo išorines sienas. Ir ne bet kaip, o labai griežtai.

Vokietijos kanclerė Angela Merkel nepagalvojusi pasakė: atvykite visi, visus priimsime ir dar duosime pinigų. Bet juk pasaulyje per 3,5 milijardo žmonių gyvena varganai arba žemiau skurdo ribos. Negi Europa visus planetos vargdienius sutalpins ir išlaikys?

Pabėgėliai netrukus taps pačiu galingiausiu ginklu siekiant okupuoti kitą šalį. Nereikės jokio karo, užteks atverti sieną ir pasiųsti masę žmonių. Juk į beginklius žmones, vaikus ir moteris niekas nešaudys. Kas bus, jei daugiau nei milijardą gyventojų turinti Kinija ims ir nukreips kur nors kelis šimtus milijonų?

Mane stebina, kad gerai apsirengę, modernių telefonų iš rankų nepaleidžiantys jauni vyrai bėga iš savo šalies, palikę likimo valiai namus ir artimuosius. Aš pats esu karo vaikas, todėl puikiai suprantu ir užjaučiu nuo jo bėgančius žmones. Tačiau net pačiais sunkiausiais gyvenimo momentais man niekada net minties nekilo palikti Tėvynę. Nors kai buvau jūreivis, turėjau tokią galimybę. Visada maniau, jog jei prireiks, kovosiu už Lietuvą iki mirties.

Didžioji dalis šiandien į Europą plūstančių pabėgėlių yra paprasčiausi ekonominiai bėgliai, ieškantys geresnio gyvenimo. Karas ir neramumai jų šalyse kada nors baigsis, tad tegu jie patys prisideda prie to, kad tai įvyktų kuo greičiau ir tegu kuria namus savo Tėvynėje. Reikia ieškoti būdų, kaip sustabdyti tą karą, kad jie nebėgtų iš savo Tėvynės.

- Europa vis dar daugiau ar mažiau yra krikščioniška, o tikro krikščionio pareiga yra padėti vargstančiam ar ištiktam nelaimės bei bėdos žmogui.

- Be jokių abejonių, turime padėti pabėgėliams. Rinkime pinigus, labdarą. Tačiau kam įsileisti į namus žmones, kurie mūsų paprasčiausiai net negerbia? Kodėl mes jiems pataikaujame? Kaip tai gali būti, kad po Paryžiuje įvykdytų teroristinių išpuolių rasti įspūdingi kiekiai ginklų. Kam jie reikalingi? Maldoms?

- Ne tik didžiųjų Europos valstybių vadovai tikina, kad pabėgėliai bus integruoti į visuomenę.

- Neapsigaukime, niekur jie nesiintegruos. Ar tai pavyko padaryti turtingai Vokietijai, Švedijai? Pats buvau Briuselyje ir savo akimis vienoje gatvės pusėje mačiau ES centrą, o kitoje - terorizmo centrą. Sakau, eikime pasižvalgysime. Atsakė, kad baigčiau juokauti, nes į tuos rajonus net dieną nerekomenduojama eiti.

▶ Žmogus turi pasijusti žmogumi, su juo privaloma skaitytis ir jį vertinti, priešingu atveju tyliai išbėgios ir paskutiniai

svečiai ima varžyti mūsų pačių prigimtį ir kelia problemas šeimininkams? Ar buvo galima pamanyti, jog ateis laikai, kai prakartėlę padaręs europietis ims viešai dvejoti, ar ją gali pastatyti savo namuose, nes ji, matote, gali įžeisti musulmonus. Jei jau ir kalėdinių eglučių dėl to nepuošiame, tai gal imkime ir bažnyčias griauti? ES atstovybė Lietuvoje jau išleido knygelę vaikams, kurioje tam tikrą šalį simbolizuojantys religiniai pastatai vaizduojami be ant jų esančių kryžių.

Juk patys arabai atvirai apie žydų valstybę sako, jog jos vieta jūroje. Senas krikščioniškas šaknis turinčiame Jemene dėl persekiojimų jau beveik nebeliko katalikų. Tai kur jų tolerancija ir pagarba kitiems? Prancūzija ruošiasi uždaryti net apie 160 mečečių, kurias patikrinus

Kas iš tiesų darosi pabėgėlius priėmusiose šalyse, nuo visuomenės slepiama, kaip ir jų vykdomi nusikaltimai. Pabėgėliai yra žmonės, kurie nepripažįsta ir nepripažins mūsų tvarkos, mūsų kultūros. Jie reikalauja tik savo. Vilniuje gyvena tik keliolika čigonų, ir tai su jais niekaip negali susitvarkyti. Pirmiau tegu integruoja „kolorado“ juostelėmis pasipuošusius mūsų politikus, o paskui kalba apie pabėgėlius.

Europiečių šeimose dažniausiai gimsta po vieną ar du vaikus, o musulmoniškose jų auga neretai ir po aštuonis. Nesunku paskaičiuoti, kiek reikės laukti, kol kitatikiai tradiciškai krikščioniškose Vakarų šalyse sudarys daugumą. Tada turėsime užleisti namus, pamiršti savo kultūrą ir pereiti į islamą.

Kam reikėjo kovoti dėl nepriklausomybės, jei šiandien savanoriškai atiduodame savo teritoriją, savo kultūrą ir savo istoriją islamui? Tai sakau ne aš, tai sako daugybė mokslininkų - arabiškų šalių gyventojai nesiintegruoja į vakarietiškas visuomenes. Tai yra uždaros bendruomenės, kurios susiburia miestų rajonuose ir gyvena pagal savo taisykles, paklūsta savo vadams. Religiniai įsitikinimai jiems reiškia viską. O kur dar jų požiūris į kitus žmones, ypač moteris.

- Bet Lietuvos valdžios atstovai vyksta net prie Viduržemio jūros ir tiesiog įtikinėja pabėgėlius atvykti į mūsų šalį.

- Suokdami pabėgėliams apie Lietuvą kaip apie rojų žemėje, jie visiškai pamiršta savo piliečius. Didžiausia problema, jog valdžia jais nesirūpina ir nedaro nieko, kad žmogus galėtų Lietuvoje normaliai gyventi ir iš jos nebėgtų. Pardavė vargstanti moterėlė kelis išplautus senus vaiko rūbelius už kelis eurus, kad galėtų jam maisto nupirkti, tai ėmė ir atėmė iš jos pašalpą. Ar įmanoma labiau pasityčioti?

Kodėl niekas taip neagituoja grįžti į Tėvynę iš jos išvykusių lietuvių? Kviečia kitos kultūros ir tikėjimo žmones, su mumis neturinčius nieko bendra. Kodėl nepadedama jaunimui, kad jis liktų gyventi šalyje? Sudarykime jam sąlygas bent išgyventi namuose, ir jis niekur neišvažiuos. Saviems nieko, svečiams - viskas. Pirmiausia susitvarkykime pas save. Juk jei žmogų kvieti į svečius, jis ateina arba ne. Absurdas, kad mes pabėgėlius turime įkalbinėti pas mus atvykti, o po to turėsime įkalbinėti likti ir nepabėgti. Juk jų tikslas - ne Lietuva, o Vokietija ir Švedija. Ne mes juos pakvietėme, o didžiosios valstybės, kurios dabar šią naštą nori primesti mums.

- Tačiau ne visos valstybės, kaip Lietuva, lengvai pasiduoda ES direktyvų diktatui.

- Lenkai, čekai, slovėnai, vengrai priešinasi. Gal čia mūsų prigimtinis keliaklupsčiavimas. Klūpėjome prieš Maskvą, dabar - prieš Briuselį. ES kūrėme kaip ekonominę bei politinę bendriją. O jausmas toks, jog siekiama sunaikinti tautines valstybes ir sukurti naują imperiją. Užtenka, vienoje jau buvome.

- O kodėl ES valdžiai turi rūpėti kažkokie lietuviai, jei net Lietuvos valdžiai jie nerūpi?

- Aš apskritai nesuprantu mūsų valdžios. Užuot saugojusi lietuvių kalbą ir kultūrą, valstybės sienas, ji tik priešina žmones, nesitaria su jais visais svarbiais tautai klausimais. Pastarosios valia turėtų būti vykdoma, tačiau ja, net ir išsakyta referendumu, visaip spekuliuojama. Valdžia privalo suprasti tautos lūkesčius ir padėti jai išgyventi, o ne tyčiotis. Užmirštama, kad valstybė yra tauta. O valdžia turi jai tarnauti, ne būti jos šeimininke. Mes pamiršome savo protėvių kančias, kaip jie kūrė Lietuvą per kraujus, Sibirą, už laisvę kovojusius mūsų partizanus. Iš vienuolikos lietuvių genčių liko vienintelė. Lietuvoje gyvenantis žmogus turi pasijusti žmogumi, su juo privaloma skaitytis ir jį vertinti, priešingu atveju tyliai išbėgios ir paskutiniai gyventojai.

Pribrendo laikas tautos išrinktiesiems atsiskaityti jai už visus nuveiktus darbus. Tuo labiau kad dabar tam labai geras momentas. Artėja rinkimai ir visi politikai vėl prisimins žmones, į kuriuos po jų paprastai nekreipia dėmesio.

Aišku ir be įrodymų: vakariečiai skaidrūs, lietuviai drumzlini?

Šį rudenį Klaipėdoje esančioje suomių „Fortum“ katilinėje, kurią prezidentė įvardijo kaip skaidraus skandinaviško verslo pavyzdį, šiurkščiai pažeidžiant įstatymus sudeginta 3000 tonų iš užsienio atgabentų nerūšiuotų šiukšlių. Kodėl savas verslas Lietuvoje vadinamas neskaidriu net be jokių įrodymų, o užsienietiškas irgi be įrodymų pateikiamas kaip skaidrumo etalonas?

Apie tai prie ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO apskritojo stalo diskutavo Seimo nariai Artūras SKARDŽIUS ir Raimundas PALIUKAS, Lietuvos verslo darbdavių konfederacijos prezidiumo narys, ekonomikos ir konsultacijų tyrimų bendrovės vadovas Gintas UMBRASAS bei filosofas Vytautas RUBAVIČIUS. Diskusiją vedė žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

G.JAKAVONIS: Skandalinga istorija ne taip seniai nutiko Klaipėdoje. Buvome įtikinti, kad deginsime tik savo, Lietuvos, šiukšles, tačiau suomių „Fortum“ firma ėmė vežti atliekas šimtais tūkstančių tonų net iš Airijos ir kūreno net nerūšiuotas. Kodėl teršiame savo gamtą?

A.SKARDŽIUS: Tai - bendra tendencija, besitęsianti nuo praėjusios Vyriausybės, t.y. nuo gerbiamo Andriaus Kubiliaus, darbo pradžios. O iš prezidentės Dalios Grybauskaitės pusės - nuolatiniai teiginiai, kad lietuviškas verslas neskaidrus, o užsienietiškas verslas labai skaidrus. Neva ateis ir išmokys lietuvišką verslą elgtis toje srityje pažangiai. Bet matome užsienietiško verslo piktnaudžiavimą.

Lietuviškas verslas iškelia savo pagrindinius biurus į gretimas, kad ir į Baltijos, valstybes. Čia dirba tik jų filialai. Turiu omeny mažmeninę prekybą, statybų verslą. Tokia situacija verčia sunerimti.

Kodėl proteguojamas ir lobistų stumiamas užsienietiškas verslas, kuris nėra toks jau švarus? Paimkime pirmą didžiulį projektą, kuris buvo įvardytas, kad atvyks užsieniečiai ir išmokys mus dirbti, t.y. „Fortum Klaipėdos“ projektas. Tai iš tikrųjų didžiulė šiukšlių deginimo gamykla, kuri raško Lietuvos vaisius. Nuo kiekvienos šakos jiems byra į pintinę lietuviški vaisiai.

Jie pasistatė didžiulę įgainę, nesubalansuotą pagal tame regione esantį šiukšlių kiekį (per mažai), ėmė šiukšles deginti nerūšiuotas. Nes kūrenti rūšiuotomis yra brangiau. O už tas šiukšles kaip šiukšlių tvarkytojai ima mokestį. Ir dar gauna už 20 megavatų veikiančią kogeneracinę įjėgainę po 30 lietuviškų centų remiamo tarifo už kilovatvalandę. Tie pinigučiai nėra maži. Galėčiau pasakyti, kad vien už elektrą iki 2015 metų jiems nubyrėjo tikrai nemaži pinigai, t.y. beveik 6 mln. eurų. Tai vien iš remiamo tarifo, ką sumoka mūsų elektros vartotojai, t.y. kiekvienas vartotojas, kuris turi mažiausią lemputę. Močiutė kaime irgi sumoka pagal tą formulę.

Bet „Fortum“ degina nerūšiuotas šiukšles. Galų gale užsienietiškas atliekas, kurios turėjo būti sutvarkytos, atplukdytos iš Airijos. Galbūt ten buvo pavojingų atliekų. Kiek man žinoma, buvo ir tepalinių filtrų atliekos. Jos priskirtos prie pavojingų atliekų. „Fortum“ neturi specialių filtrų, kad galėtų deginti pavojingas atliekas. Jis turi imti išrūšiuotas, nepavojingas atliekas. O matome didžiulį piktnaudžiavimą.

Toliau. Jis parduoda dotuojamą šilumą ir dar turėtų išvežti pelenus. Bet pelenų kol kas, žinau, neveža. Vadinasi, kažkur juos padeda. Ta pintinė kiekvieną dieną didėja kieno sąskaita? Lietuvos piliečių sąskaita. Matome nešvarų verslą. Net portaluose matome su dujokaukėmis protestuojančius klaipėdiečius.

G.JAKAVONIS: Vienas klaipėdietis sėdi be dujokaukės - Raimundas Paliukas.

R.PALIUKAS: Ką daryti? Pirmiausia reikia griežtai laikytis Lietuvos įstatymų. Jeigu mūsų įstatymai draudžia įvežti ir deginti šiukšles iš kitų valstybių, mes taip ir turime daryti. Tai turi kontroliuoti ir „Fortum“, kuris tą operaciją atliko. Turi kontroliuoti ir aplinkos apsaugos departamentai. Aišku, jie jau kažką padarė.

„Fortum“ atėjo į Lietuvą, buvo pristatyta kaip skaidri kompanija. Manau, kad ant šios kompanijos skaidraus munduro yra tikrai nemaža dėmė, nes manęs niekas neįtikins, kai priimama iš firmos, kuri sumoka tą vartų mokestį. „Fortum“ gauna pinigus, kad priima maišytas atliekas. Neva negali nustatyti, kad

▶ **ŠIE LAIKAI.** 2013 m. gegužės 15 d. Klaipėdoje - iškilmingas „Fortum“ šiukšlių deginimo įjėgainės atidarymas (atidavėme išskirtinę teisę kūrenti katilines atliekomis)

Eltos archyvo nuotr.

▶ **ISTORIJA.** 1999 m. spalio 29 d. Lietuvos Vyriausybė ir kompanija „Williams International“ pasirašo bendradarbiavimo protokolą (atidavėme „Mažeikių naftą“)

atliekas į Klaipėdą, o jeigu dar dvi įjėgaines pastatys? Iš kur bus tos atliekos? Aišku, gamtosaugininkai pasakys, kad kokybiškiau, geriau rūšiuosime. Bet Lietuvoje mažėja gyventojų, tai proporcingai turėtų mažėti ir atliekų kiekis.

Man atrodo, kad pirmiausia turime pareikalauti aiškaus „Fortum“

▶ **Kodėl sukuriamos nevienodos sąlygos Lietuvos ir užsienio verslininkams?**

Gediminas JAKAVONIS
Žalgirietis

tos atliekos ne iš Lietuvos. Jeigu tos atliekos yra iš Airijos, vadinasi, ant visokių plastikinių, popierinių maišelių, yra nelietuviški užrašai. Vien pagal tai galėtų paprastas darbininkas pasakyti, kuris priima, kad įtartina. Bet čia ne darbininko reikalas. Pirmiausia turi atsakyti „Fortum“ generalinis direktorius - ar jis tiesiogiai, ar jo įgaliotas pavaduotojas, ar kitas aukštas valdymo atstovas, kuris priėmė. Taip turėtų būti, jei Lietuva yra principinga valstybė.

Šis įvykis jau perduotas Generalinei prokuratūrai, turės vykti tyrimas. Ir visuomenės reikalas yra kontroliuoti, kaip šis tyrimas vyksta. Ar jis nebus numarintas Generalinėje prokuratūroje, kurioje, kaip mes žinome, daug kas pradedama, o paskui dingsta?

Apie taršą. Klaipėdos aplinkos departamento vadas man sakė, kad jie žymesnių taršos nukrypimų nepastebėjo. Irgi gelbėjo savo mundurą. Bet jis prasitarė, kad buvo labai daug plastiko maišelių, o kai plastikas dega, žinome, kokios taršios medžiagos išsiskiria. Tie filtrai visko gal ir nesulaikė, dalis tų medžiagų nusėdo klaipėdiečių plaučiuose.

Trečia, jeigu tos įmonės reputacija suteršta, aišku, ji mėgins plautis, kiek galėdama. Dabar yra projektuojamos dar dvi įjėgainės - Vilniuje ir Kaune. Kogeneracinės jėgainės, kurios irgi degins atliekas. „Fortum“ ten vėl yra pagrindinė pretendentė. Tai kas gali paneigti, kad šiukšlės ir toliau bus vežamos iš kitų valstybių? Juk Klaipėdoje pastatyta per didelė jėgainė ir speciali dėl Klaipėdos elektrinės priimtas Vyriausybės nutarimas. Atrodo, Seimas jį patvirtino.

Iš visos Lietuvos veš deginti direktoriaus pasiaiškinimo, ką jis žino, ko nežino. Jeigu jis nežino, tai koks jis vadovas? O jeigu jis žino, kodėl tylėjo? Koks jo pavaduotojas turėjo už tai atsakyti? Ir tik kai jis viešai visuomenei pasakys, kas čia įvyko, dėl ko įvyko, kaip įvyko, ką jis darys, kad ateityje to nebūtų, tada mes galime tikėti „Fortum“ skaidrumu.

G.UMBRASAS: Šioje vietoje verslo atsakomybės iš esmės nematau jokios. Matau didesnę problemą, kurią politikai įvardijo, - tai, kad mūsų viešasis sektorius dirba neprofesionaliai ir neskaidriai. Leidimą statyti įmonę išdavė mūsų viešasis sektorius. Mes atlikome poveikio aplinkai vertinimo analizę, nagrinėjome, skaičiavome ir pasakėme: „Galima statyti.“ Mes turime kontrolės aparatą, regioninį departamentą, kuris prižiūri, kas turi atvažiuoti, kaip atvažiuoti ir kas turi būti suderinta. Jis, kaip supratau, ačiū Dievui, pagavo tuos 3000 tonų.

Ar „Fortum“ tuos 3000 tonų atsivežė? O gal mūsų vietinis verslas pabandė būti gudrus? Noriu pasakyti, kad mūsų vietinis verslas labai greitas pasinaudoti tam tikra galimybe, importuoti, perdirbti, o paskui staiga tą importo operaciją supaprastinti. Ją atpiginti nerūšiavus imti ir sudeginti.

Pažvelkime ir į kitus miestus. Pagrindinis visų įjėgainių valdytojų noras - nerūšiuojant sudeginti. Nes tai, ko gero, duoda patį didžiausią pelną. Ir teoriškai netgi patrauklu visuomenei. Tai yra pigiausias būdas atsikratyti atliekų. Aišku, pats pigiausias būtų užkasti. Bet tam reikia statyti papildomą sąvartyną - trečią Vilniaus mieste. Tam mes pinigų neturime. Jeigu norime statyti, turime didinti tarifą. O pasakyti gyventojams, kad reikės daugiau mokėti, yra nepopuliaru. Papraščiau ir pigiau - deginti.

Ar mes vėl priimsime neproporcingą sprendimą ir pastatysime per didelius įrenginius, vėl priklauso nuo to paties viešojo sektoriaus profesionalumo. Verslas visada yra suinteresuotas optimizuoti savo pelną ir aš, aišku, norėsiu pasistatyti kuo didesnę įmonę, ten deginti kuo daugiau. Nes kuo didesnį srautą aš praleidžiu, tuo daugiau uždirbu. Bet tam ir yra viešasis sektorius, kad mane kontroliuotų. Tu degini tik tiek, o ne daugiau. Nes daugiau mes atliekų neturėsime. Taigi manau, kad, viena vertus, problema yra mūsų nekompetencija, kita vertus - negebėjimas netgi politiškai susitarti. Kada verslas išlošia? Kai kelios politinės grupės kariauja tarpusavyje dėl nacionalinio intereso. Pas mus nebeliko kam kariauti.

V.RUBAVIČIUS: Kas vyksta, manau, aišku ir politikams, ir verslininkams. Tai visiškai atitinka kapitalizmo logiką, kuri išplitusi visame pasaulyje. Dabar vienas iš labiausiai besiplėtojančių verslų ir yra atliekų verslas. Tarša, jos priežiūra taip pat yra suverslinami, nes taršos licenci-

▶ **Privatizavome gana nemažai visuomeninių funkcijų. Sukūrėme mitą, kad viešasis sektorius veikia neefektyviai**

Gintas UMBRASAS
Lietuvos verslo darbdavių konfederacijos prezidiumo narys, ekonomikos ir konsultacijų tyrimų bendrovės vadovas

jos pardavinėjamos, kitaip tariant, rinkos santykiai yra perkelti į tokią tarsi viešą interesų sritį. Vadinasi, atsiranda ir privatūs kontrolės verslai. Tai nepaprastai sudėtinga ir greitai besiplėtojanti verslo rūšis. Iš praktikos ir tų senesnių išsivysčiusių pažangių šalių patirties žinome, kokia ten vyrauja sąvartynų tvarkymo logika. Kas juos tvarko kad ir Italijoje ar kitur. Sakyčiau, tam tikros pasaulinio kapitalizmo taisyklės.

Koks yra esminis verslo tikslas? Gauti kuo didesnį pelną, tai akivaizdi logika. Ir sąnaudas, jeigu tik galima, ir pirmines, ir pagrindines, ir šalutines, ir tretines, ir visokias, perkelti iš esmės ant visuomenės pečių. Kitaip tariant, ant viešojo sektoriaus ir biudžeto.

Mūsų politikai ir ekonomistai nelabai skaičiuoja, ar gerinant investicinį klimatą, kuris laikomas pagrindiniu politiniu tikslu, visos investicijos yra apsimokančios ir naudingos. Pasaulinė praktika rodo, kad ne visos investicijos yra naudingos, nors mes iš karto galime atsiskaityti ir įvairiose lentelėse parodyti, kad pas mus atplaukia kapitalas - o tai pliusas politikams, - bus sukurta darbo vietų ir taip toliau.

Visos tos sąnaudos, kurios perkeliamos ant visuomenės pečių, kartais gali būti daug didesnės nei tiesioginė nauda. Bet čia vėlgi yra ne tik mūsų praktika, bet pasaulinio kapitalizmo plėtros praktika, kuri tuo geriau įgyvendinama, kuo silpnesnė yra valstybė. Tose valstybėse, kurios yra silpnos arba kurios yra labiau korumpuotos, ko gero, tokie projektai yra lengviau įgyvendinami.

Čia vėlgi girdžiu: tuos žodžius kas nors turėtų patikrinti.

Taip, bet kažkas turėjo duoti leidimus. Manau, visi žino, kad ir leidimai turi savo įkainius, kai kas turi patikrinimų įkainius, kai kas -

aukščiausio lygio politinių sprendimų įkainius. Nelygu, kokia ateina korporacija ir kokia jos jėga.

Arba netikrinimo verslas - irgi tas pats. Tik jau viešojo sektoriaus verslas, tų pareigūnų verslas, kuriems yra tarsi leidžiama šitai daryti.

G.JAKAVONIS: Pagal šitą logiką mes nusikaltėlių valstybėje gyvename?

V.RUBAVIČIUS: Mano galva, šitie dalykai jau net nebelaikomi nusikaltimu, nes valstybė, matome patys, viena ranka tarsi propaguoja skaidrumą, kita ranka negali to skaidrumo įgyvendinti, nes ir nėra kaip įgyvendinti, nes susikūrusi sistema jau yra kitokia. Grįždamas prie tų nusikaltėlių noriu pasakyti, kad skiriamės nuo kitų korupcijos tam tikru lygiu. Kartais taip juokingai atrodo, kai vieni patyrę mūsų žmonės važiuoja svetimų mokyti. Ko mokyti ukrainiečius, kurie taip pat yra labai patyrę įvairiose srityse? Pavyzdžiui, tokio verslo srityje tikrai labai patyrę. Tai kas čia ką moko ir kodėl važiuoja?

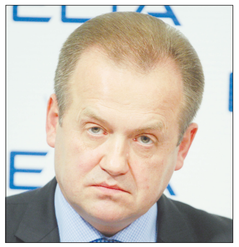

▶ **Kodėl lobistų stumiamas užsienietiškas verslas, kuris nėra toks jau švarus?**

Artūras SKARDŽIUS
Seimo narys

Kai važiuoja aukščiausi valstybės pareigūnai į kokių nors firmų, korporacijų gimimo, įsikūrimo šventes, visada svarstau, kad vis dėlto mūsų valstybė yra tokia, kuri jau tikrai veikia aptarnaudama stambųjį kapitalą. Mes aptarnaujame. Ne bankai mums čia padeda, bet mūsų valstybė savo visu mechanizmu iš esmės aptarnauja tam tikrą stambųjį kapitalą - bankus arba stambias korporacijas. Akivaizdu, kad vieni tik mato, kiti jaučia pareigą ginti nacionalinius interesus, vyksta labai daug visokių gyvenimiškų reiškinių, bet aš kalbu apie bendrą logiką. O bendra logika yra tokia, kad jeigu, pavyzdžiui, į Lietuvą būtų atėjusi korporacija, kuri grėžia ir pumpuoja tas dujas, Lietuvos biudžetas, palyginti su tos korporacijos, yra menkas ir apskritai tos korporacijos juridinė galia yra didesnė už visų Lietuvos juristų ir taip toliau, juolab jeigu dar atsižvelgtume į politikų norą aptarnauti galingus.

G.JAKAVONIS: Štai iš Vakarų laukiame sąžiningesnio verslo. Bet tuose Vakaruose buvo keliamos baudžiamosios bylos dėl korupcijos: Italijoje - Silvijui Berluskoniui (Silvio Belusconi), Vokietijoje - Helmutui Koliui (Helmut Kohl), Prancūzijoje - Nikola Sarkozi (Nicolas Sarkozy). Kaip čia yra?

R.PALIUKAS: Negaliu atsakyti už Vakarus.

O kalbant apie mus, tai yra ir mūsų mentaliteto dalykas. Žiūrėkite, sovietiniais laikais Vakarai buvo visų svajonė, ten viskas gerai. Sąjūdis - ateis Vakarai, mes gausime nepriklausomybę, jie ateis, jie mums padės. Buvo taip skelbiama, kad jie mums padės. Ir po dvejų metų gyvensime kaip Švedijoje. Juk su tais lozungais mes visi mojavome laisvos Lietuvos vėliavomis, kad gyvensime kaip Švedijoje. Mes nepraregime ir dar giliau į tą mentalitetą klimpstame.

Dabar mūsų pirmieji valstybės vadovai visada atvažiuoja atidaryti užsienio investituotojų objektų, o jei atidaro mūsų lietuviškasis kapitalas, tada jau ir laiko nėra, per smulku, be to, jie yra neskaidrūs.

Man atrodo, gerai, kad įvyko tas „Fortum“ skandaliukas. Iš pradžių pavadinkime taip - čia dar ne skandalas. Bet tai signalas, kad mes visi pagalvotume, ar mes turime taip aklai tikėti, kad jeigu verslas atvažiavo iš kitos pusės, iš Vakarų, - jis tik skaidrus. O jeigu kažkas investuoja iš Rytų, jis automatiškai neskaidrus. Man atrodo, ir ten, ir ten yra visokių.

Manau, kol mes nepakeisime mentaliteto grąžindami šūkius „Už lietuvišką kapitalą“, „Pirk prekę lietuvišką“, niekas ir nesikeis. Kas nors sakys, kad kertasi su Europos Sąjunga. Bet pamėgintų kokia Lietuvos firma, kad ir ta pati „Lietuvos energija“, pastatyti atliekų deginimo įjėgainę Vokietijoje. Tegu pamėgina. Niekada nepastatys. Nei Švedijoje nepastatys, kad ir pasitelkdama geriausias technologijas, nes ten jie gina savus. O mes turime tokį kompleksą, pradedant aukščiausiu valdžios sluoksniu ir baigiant eiliniu piliečiu, visą laiką manyti, kad ateis koks nors dėdė iš užsienio ir mums pagelbės. Jis ateis, bet pagelbės tuo atveju, jeigu sau daugiau pasiims. Kapitalizmas tam ir yra, kad siektų pelno. O kol mes neatsikratysim baudžiauninkiško mentaliteto, tokie dalykai toliau kartosis.

Matau tik vieną išeitį: jeigu Generalinė prokuratūra bus principinga, atliks tyrimą, tegu pasitraukia „Fortum“ generalinis direktorius. O jeigu generalinis įrodys, kad nekaltas, kad jį prigavo, tada tegu pasitraukia pavaduotojas. Skaidriai, vakarietiškai. Pasitraukia iš pareigų, sumoka baudas. Tada mes tikėsime šituo skaidriu verslu.

G.JAKAVONIS: Kodėl sukuriamos nevienodos sąlygos Lietuvos ir užsienio verslininkams? Mūsiškiai neturi tokių lengvatų, kokios suteikiamos investuotojams iš kitų šalių.

G.UMBRASAS: Susidūriau su tokia pamokančia istorija: atvažiavau į nedidelę įmonę, kurioje dirba 50-70 darbuotojų, jiems mokamos truputėlį minimumą lenkiančios algos, t.y. kokie 350 eurų. Jų klausiu: kodėl jūs sutinkate šitoje skandinaviškoje įmonėje dirbti už tokį atlyginimą, juk jūs galite kitur rasti darbo? Ir pasipylė istorijos iš jų patirties lietuviškose įmonėse. Kad ir kaip būtų gaila - aš esu Lietuvos darbdavių atstovas ir ginu Lietuvos darbdavių interesus, - visos istorijos, kurias girdėjau, buvo tokios: „kaip direktorius reikalavo, kad kažką turiu grąžinti“, „jeigu kas nors sugesdavo, mane bausdavo, išskaitydavo iš uždarbio, nieko negaudavau“, „jeigu užsakymų nebūdavo, mane išvarydavo vienokių ar kitokių atostogų“, o „šitoje įmonėje, nesvarbu, kad atlyginimas toks pat kaip ir lietuviškoje, turiu sveikatos draudimą, jeigu dirbu viršvalandžius, gaunu dvigubą atlyginimą ir taip toliau“.

▶ **Mūsų politikai ir ekonomistai nelabai skaičiuoja, ar visos investicijos yra apsimokančios ir naudingos**

Vytautas RUBAVIČIUS
Filosofas

Darbininkai pademonstravo teigiamą požiūrį į skandinavišką darbdavį. Aš supratau, kad, deja, lietuviškas darbdavys stengiasi nesumokėti visko savo darbuotojui, t.y. kuria savo apyvartinį kapitalą iš nesumokėtų lėšų arba „skolinasi“ (vėlindamas algų mokėjimą) tuos pinigus iš darbuotojų porai mėnesių. Deja, tokią kultūrą patys sukūrėme.

G.JAKAVONIS: Ar čia tarybinių laikų palikimas, kai sakome, kad visi verslininkai buržujai?

V.RUBAVIČIUS: Man atrodo, truputį perdedama sakant, kad visuomenė neigiamai žiūri į verslininkus. Kas vyko visuomenėje tuos 20 metų. Didelė visuomenės dalis perėjo Gariūnus ir visokius smulkius verslus. Jie patys puikiai žino, kas yra tas verslavimas. Tas visuomenės sektorius tikrai nežiūri į verslą neigiamai. Didelė dalis visuomenės, veiksmingiausia, išvažiavo ir dirba kitose struktūrose Vakaruose. Jų požiūris jau nebus toks smerkiantis ir t.t. O kad į tam tikrą verslininkų sluoksnį, taip pat ir į aukštąjį sluoksnį, net žemesnių ir smulkiųjų verslininkų požiūris yra įtartinas, tai visiškai suprantama.

Kitas dalykas, kad akivaizdu, kas yra sunkiamas. Juk ta pridedamąja verte stengiamasi nesidalyti. Verslininkas kuria darbo vietas ir iš ten gauna pridedamąją vertę, o darbininkas atrodo tarsi kažkoks nieko vertas.

Dabar svarstomas naujasis vadinamasis socialinis modelis, darbo kodeksas. Mane tiesiog nustebino Vyriausybės vadovo pasakymas, kad verslininkai ir taip išeitinių pašalpų nemoka. Tada kyla klausimas: kur valstybė?

Čia grįžtu prie esminio dalyko - ne politiniame sluoksnyje yra sunykęs, aš sakau „apnykęs“, valstybės funkcijų suvokimas, kas yra valstybė, kam valstybė ir kas yra tas valstybinis interesas. Kai mes kalbame apie tuos, tarkime, dar savus išlikusius ir ne savus, nors skirstymas į savus ir ne savus verslus Europos Sąjungoje beveik nebegalimas pagal įvairias direktyvas, vis dėlto rimtų valstybių politikoje matome, kad ten tam tikrose srityse yra išlikusio finansinio nacionalinio kapitalo. Ypač aplinkosaugos

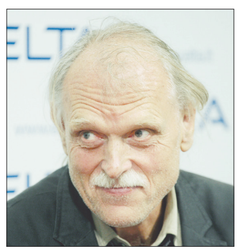

srityje. Kodėl? Todėl, kad aplinkosaugos sritis tiesiogiai veikia visuomenę, tiesiogiai yra susijusi su tuo, ką mes laikome tvaria raida, tvaria plėtra. Ten yra socialinės ir aplinkosaugos sričių sankaba. Tai tik valstybė gali prižiūrėti. Akivaizdu, kad saugiau, patogiau ir aiškiau prižiūrėti yra tuos verslus, kurie valdomi savų žmonių.

Matome, kad tiek skandinavų, tiek vokiečių politikai šitas sritis labai saugo. Saugo nuo, sakykime, kitokio kapitalo ir kitokių verslų, nes jie tiesiog geriau gali ginti visuomeninį interesą. Jiems yra aiškiau, kaip taikyti valstybinės priežiūros instrumentus. Mes, deja, tokio supratimo, mano galva, kol kas neturime.

R.PALIUKAS: Pirmiausia nenoriu pasakyti, kad mes nenorime įrodyti, kad visas vakarietiškas verslas yra neskaidrus. Esu už tai, kad būtina parodyti, jog ir Lietuvoje yra verslas skaidrus ir ne visai skaidrus, ten yra lygiai tas pats. Nereikia nieko absoliutinti. Absoliutinimas iš karto iškreipia vaizdą.

O dėl valstybės. Manau, kad mes per daug pasidavėme Laisvosios rinkos instituto apologetams. Kad reikia viską atimti iš valstybės, valstybei palikti gynybą, užsienio reikalus, ir viskas. Švietimas - privatus, kultūra - privati. Bus mecenatai - bus kultūra, nebus mecenatų - nereikia tos kultūros.

V.RUBAVIČIUS: Nekuria pridedamosios vertės.

R.PALIUKAS: Toks valstybės nuėjimas į tokį superliberalizmą. Ir svarbiausia, kad visos politinės partijos, savikritiškai pasakysiu, dabar turi to liberalizmo elementų.

Sako, partijos mažai skiriasi. Visos sutaria, čia ateis privatus verslas, išgelbės. O aš galvoju, vis tiek turi būti valstybės reguliavimas. Dabar norima, kad energetika vėl grįžtų į valstybės rankas. Bet gal grįžta ji ne visai teisingai. „Fortum“ pavyzdys rodo, kad grįžta, pavadinkime, tam tikri sluoksniai ar vyrauja tam tikra simpatika su valstybės priedanga. Tai yra blogai. Manau, kad valstybė turi išlaikyti esminę kontrolės funkciją. Ne varžyti verslą, bet neleisti jam būti per daug liberaliam. Manau, „Fortum“ pavyzdys ir parodė, kad mes turime stiprinti kontrolę. Mes turime reikalauti ir privačių kompanijų vadovų atsakomybės, jei yra nustatyta pažeidimų.

▶ **Turime tokį kompleksą visą laiką manyti, kad ateis koks nors dėdė iš užsienio ir mums pagelbės**

Raimundas PALIUKAS
Seimo narys

G.JAKAVONIS: Verslas turi būti kontroliuojamas valstybės?

G.UMBRASAS: Šioje vietoje visiškai pritarčiau, nors ir atrodytų keista. Įtikėjome labai liberalia idėja ir iš esmės privatizavome gana nemažai visuomeninių funkcijų, kurias galėtume valdyti per viešąjį sektorių. Sukūrėme mitą, kad viešasis sektorius veikia neefektyviai, kad mes permokame už paslaugas ir panašiai. Lietuvoje rinka yra labai maža arba jos segmentai labai maži. Konkurencijos beveik nėra. Iš karto kuriasi natūralūs monopoliai. Susikūrę natūralūs monopoliai visuomet optimizuoja arba maksimizuoja savo veiklą, o galutinis vartotojas už viską sumoka.

Parengė Jovita MILAŠIENĖ

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje
www.suzalgiriu.lt